german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by:
giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

In cooperation with:
NALAS
HERA
СКГО

ОКВИР

ЗА УКЉУЧИВАЊЕ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ И СОЦИЈАЛНЕ ИНКЛУЗИЈЕ У КРЕИРАЊУ ПОЛИТИКА

ОПШТИНА КАЊИЖА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Implemented by:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Ова публикација је подржана од стране Регионалног пројекта за социјално укључивање рањивих група на Западном Балкану, који финансира Савезно министарство за економску сарадњу и развој (BMZ), а спроводи Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Анализа, резултати и препоруке у овој публикацији представљају мишљење аутора и не одражавају нужно ставове Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

ОКВИР

ЗА УКЉУЧИВАЊЕ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ И СОЦИЈАЛНЕ ИНКЛУЗИЈЕ У КРЕИРАЊУ ПОЛИТИКА

Општина КАЊИЖА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Јули, 2025. године

Издавач: ХЕРА – Асоцијација за здравствену едукацију и истраживање

Уреднице: Мила Царовска и Елизабета Божиноска

Ауторке: Мила Царовска и Елизабета Божиноска

Дизајн: Контура

Мјесто и година издавања: Скопље, 2025 године

www.hera.org.mk

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

316.4.063.3:352.077(497.11)
305-055.1/.2:352.077(497.11)

ЦАРОВСКА, Мила
Извештај о пилотирању оквира за укључивање родне равноправности и социјалне инклузије у креирању политика града Кањижа Србија [Електронски извор] / [ауторке и уреднице Мила Царовска и Елизабета Божиноска]. - Текст во ПДФ формат, содржи 36 стр., илустр. - Скопје : ХЕРА – Асоцијација за здравствену едукацију и истраживање, 2025

Начин на пристапување
(URL): https://hera.org.mk/wp-content/uploads/2025/08/izveshta%D1%98-opilotira%D1%9Au-okvira-za-uk%D1%99uchiva%D1%9Ae-rodne-ravnopravnosti-i-soczi%D1%98alne-inkluzi%D1%98eu-kreira%D1%9Au-politika-grada-ka%D1%9Aizha.pdf.
- Наслов преземен од екран. - Опис на изворот на 22.08.2025. - Библиографија: стр. 34

ISBN 978-608-5093-04-5

1. Божиноска, Елизабета [автор] [уредник]
а) Родова еднаквост -- Рамка за вклучување -- Креирање политики -- Кањижа (град), Србија б) Социјална инклузија -- Рамка за вклучување -- Креирање политики -- Кањижа (град), Србија

COBISS.MK-ID 66726917

САДРЖАЈ

Увод	5
Зашто је анализа РРСИ важна	6
Примери земаља са добрим праксама за анализу РРСИ	9
О оквиру РРСИ	10
Добробит од провођења оквира РРСИ	11
Коме је намењен оквир РРСИ	11
Структура оквира РРСИ	12
Улазне тачке за РРСИ у Општини Кањижа	12
ПРВИ ДЕО: Оправданост	14
Општи резултат	15
Налази и препоруке за оправданост за доношење политике са аспекта РРСИ	16
ДРУГИ ДЕО: Спровођење	17
Општи резултат	19
Налази и препоруке за спровођење политике са аспекта РРСИ	20
ТРЕЋИ ДЕО: Праћење и вредновање	21
Општи резултат	22
Налази и препоруке за праћење и вредновање политике, са аспекта РРСИ	23
ПРИЛОЗИ	24
Прилог А. Упитник за РРСИ – „Алат за помоћ“	24
Табела 1: РРСИ – ОПРАВДАНОСТ ПОЛИТИКЕ	24
Табела 2: РРСИ – СПРОВОЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ	26
Табела 3: РРСИ – ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПОЛИТИКЕ	28
Прилог Б: РРСИ семафор – брзи водич за оцену политике	29
Прилог В: Списак провера за укључивање РРСИ у политике	30
Речник појмова	32
Библиографија	34

Увод

Родна равноправност и социјална инклузија (РРСИ) су од суштинског значаја за постизање глобалних циљева одрживог развоја. Све већи број истраживања указује на чињеницу да се, укључивањем РРСИ у различите сфере друштвеног живота, унапређују здравље и социјално благостање људи. Кроз одговарајућу примену концепта РРСИ у креирању националних политика[1], промовише се култура позитивних промена у друштву, како би се на одговарајући и праведан начин одговорило на друштвено-економске потребе жена, рањивих група и маргинализованих група. Поред тога, овај концепт има суштинску друштвену вредност, јер анализира основне узроке социјалне рањивости који доприносе родним неједнакостима и социјалној искључености. Овде говоримо о ограничавајућим друштвено-културолошким нормама, неједнакој расподели моћи на различитим основима и слабим институцијама које не могу да одговоре на потребе жена и рањивих заједница. Стога је неопходно промовисати концепт РРСИ у развоју политика, како би држава могла да реши изазове најугроженијих група и посвети се инклузивном одрживом друштвеном развоју.

Концепт родне равноправности и социјалне инклузије (РРСИ) односи се на неједнаку расподелу моћи међу људима на основу њиховог пола, рода, старосне доби, капитала, места становања, етничке припадности, инвалидитета или, пак, њихових комбинација (при том не искључујући и друге основе маргинализације, у зависности од социјалног контекста државе). Концепт се фокусира на потребу да се активно делује у друштву како би се што више уравнотежили односи моћи, смањиле разлике међу људима и осигурала једнака права, могућности, средства и поштовање свих појединаца, без обзира на њихов социјални статус.

„Родно интегрисање"[2] је, као глобална стратегија, званично усвојено пре 30 година од стране Уједињених нација (УН) током Међународне конференције о женама у Пекингу 1995. године. Од тада, ову стратегију примењују готово све међународне развојне организације у развоју политика и програма како би помогле земљама у развоју да унапреде концепте родне равноправности и оснаживања жена. Данас постоји обимна литература повезана са родним „мејнстримингом", почевши од политичких изјава и међународних конвенција, преко регионалних и националних стратегија и акционих планова, до приручника, уџбеника, водича и алата за процену, за вредновање итд. У скорије време, међутим, све више организација покушава да повеже стратегије за родни „мејнстриминг" са другим сродним концептима, као што су „инклузија", „различитост" или друге идентитетске карактеристике, као што је, на пример, „инвалидитет". Управо је овај шири концепт узет као основ за припрему оквира којим анализирамо политике и програме из перспективе родне равноправности и социјалне инклузије, уместо да политике третирамо само кроз род, као што је случај са укључивањем рода у јавним политикама.

1 Односи се на програме, акционе планове, стратегије, прописе и друге документе усвојене као акти од стране органа националне или локалне власти.
2 Енгл. Gender Mainstreaming.

Зашто је анализа РРСИ важна

Родна равноправност је важно људско право и један је од главних услова за развој, напредак и стабилност сваког друштва. Да бисмо разумели зашто је анализа РРСИ важна у развоју политика, следе чињенице о контексту у којем живимо, у свету и у нашој земљи, које одсликавају неједнакости и неједнаку расподелу моћи, као и приступ људи могућностима.

1. Особе са инвалидитетом су међу најсиромашнијим, најугроженијим и најмаргинализованијим групама у друштву. Често су искључени из економског и друштвеног живота и немају једнак приступ образовању, здравству, јавном превозу, запошљавању и културним догађајима. Стопа запослености особа са инвалидитетом на глобалном нивоу износи око 44%.[3] Подаци из пописа становништва, домаћинстава и станова 2011. године показују да око 8,2% становника Србије живи са неким обликом инвалидитета**.** Иако званични подаци не разврставају бројке по полу у свим извештајима, процењује се да је број жена са инвалидитетом значајан и да постоје изазови у приступу здравственој и социјалној заштити. Поред тога, организације које се баве питањима инвалидитета сматрају да је стварни број особа са инвалидитетом већи због недовољне пријаве инвалидитета и постојања социјалних препрека.[4]
2. У условима хуманитарних криза (природних катастрофа, ратова, миграција), вероватноћа да ће особе са инвалидитетом умрети је два до четири пута већа од оне код опште популације. На глобалном нивоу, жене учествују са 22,5%[5] у парламентима својих држава. Традиционални системи владавине у великој мери отежавају приступ жена и њихово учешће у тела која донесе одлуке на свим нивоима власти. На нивоу Републике Србије, у Народној скупштини Србије 2020. године, од укупно 250 посланика, 90 (или око 36%) чиниле су жене. Овај проценат представља благо повећање у односу на претходне сазиве, али жене су и даље мањина у парламенту. На нивоу локалних скупштина, просечан постотак женске заступљености износи око 20-25%, са значајним варијацијама између општина и региона.[6]
3. На глобалном нивоу, свака трећа жена/девојчица је жртва физичког и/или сексуалног насиља. Насиље над женама нарушава друштвене односе међу људима и спречава жене да постигну социјалну и економску једнакост. Две од пет жена су доживеле сексуално узнемиравање у неком тренутку након навршене 15. године живота, док је 18% њих изјавило да су имале такво искуство у 12 месеци који су претходили анкети. 22% анкетираних жена изјавило је да су доживеле физичко или сексуално насиље од стране партнера или непартнера од своје 15. године живота и 18% жена које су раније имале партнера открише су да су доживеле један или више облика таквог насиља од стране бившег партнера. 10% жена које тренутно имају партнера изјавило је да су доживеле физичко или сексуално насиље од стране садашњег партнера, а 9% свих анкетираних жена рекло је да су имале таква искуства од стране особе која им није партнер. Ухођење је погодило једну од десет жена.[7]

3 Светска здравствена организација, „Глобални извештај о инвалидитету", Женева, 2011. www.who.int/disabilities/world_report/201
4 Републички завод за статистику Србије, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011.
5 Светска банка (2011), Глобални извештај о развоју 2012. https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/51c285f6-0200-590c-97d3-95b937be3271
6 Центар за истраживање, транспарентност и одговорност (ЦИТА), Извештај о родној равноправности у политици, 2022.
7 ОЕБС, Жене у политичком и јавном животу у Србији: Изазови и могућности, 2019.

4. Сваког дана око 800[8] жена у свету умре од узрока везаних за трудноћу и порођај, који се могу благовремено спречити и превенирати. У Србији, 98,6% жена које су родиле у последњих пет година добило је бар један пренатални преглед, док је 84,7% имало четири или више посета пренаталној нези, које су у већини случајева обављали лекари. Са друге стране, међу Ромкињама, само 63% имало је најмање четири пренатална прегледа током трудноће, а 11% порођаја и даље се обавља ван здравствених установа.[9]

5. На глобалном нивоу, око 50% радно способних жена су запослене, у поређењу са 77% мушкараца.[10] Жене и даље раде на слабо плаћеним радним местима и зарађују, у просеку, између 70% и 90% од онога што мушкарци зарађују. Жене би могле да своје приходе повећају за 76%[11], ако се превазиђе разлика у учешћу на тржишту рада и јаз у платама између мушкараца и жена. Буде ли се ово догодило, то ће свету донети глобалну вредност од 17 милијарди долара. До краја 2023. године, стопа запослености жена износила је приближно 45%, док је код мушкараца била 57%.[12] Жене у Србији у просеку проводе 2,3 пута више времена у неплаћеном раду у односу на мушкарце.[13]

6. Како се клима и климатске промене погоршавају, ризици за најугроженије људе у друштву се убрзавају.

8 УНИЦЕФ. http://data.unicef.org/topic/maternal-health/maternal-mortality/
9 Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут"– Истраживање здравља становништва Србије 2019.
10 Влада Аустралије, Министарство спољних послова и трговине. Стратегија за родну равноправност и оснаживању жена. Фебруар 2016.
11 ActionAid, 2015, „Затвори јаз! Трошак неједнакости у женском раду", стр. 9.
12 Statistical Office of the Republic of Serbia, 'Labour Force Survey, IV quarter 2023', Републички завод за статистику Србије, Belgrade, 2024.
13 Shehaj, E., ''Regional Comparative Report on Womens Employment in Western Balkans', Regional Cooperation Council, 2022, Sarajevo.

Примери земаља са добрим праксама за анализу РРСИ

Фонд за сукобе, стабилност и безбедност (Conflict, Stability and Security Fund – CSSF) основала је Влада Велике Британије 2015. године како би понудила свеобухватан одговор за решавање најсложенијих изазова везаних за националну безбедност и за промовисање међународног мира и стабилности. Овај се Фонд у свом раду залаже да ће извештавати о програмским доприносима и финансијским обавезама за родну равноправност и социјалну инклузију у пројектима / програмима који се реализују кроз фондове за помоћ Владе Велике Британије. Оперативни оквир овог Фонда га обавезује да прати инклузивност и утицај његових активности (кроз међународну помоћ) на људе који су посебно заштићени **Законом о једнакости** (Equalities Act) у Великој Британији. **Маркер GESI** (Gender Equality and Social Inclusion Marker) је посебна политика усвојена од стране CSSF-а која омогућава праћење текућих финансијских расхода за родну равноправност у складу са владином финансијском подршком за економски развој земаља у развоју.

Маркер GESI је доступан на:

<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/66670bb43d0e9a43f75f63cb/ISF_GESI_Marker__Guidance_.pdf>

У **Непалу** је основана посебна **радна група за родну равноправност и социјалну инклузију**, коју чине више националних и међународних партнера. У питању је платформа за учење и координисање која помаже држави у интегрисању родне равноправности и социјалне инклузије у националним политикама. Чланови групе сматрају да, иако је РРСИ сложен концепт, када је довољно схваћен и операционализован у оквиру специфичног културног контекста, и у историјском и друштвено-економском контексту, РРСИ може имати велики утицај на промену друштва у праведније и инклузивније друштво. Ова је група пре неколико година припремила **Заједнички концептуални оквир**, који је прихватила и Владе Непала. Сврха овог оквира је да ојача координирани приступ развоју земље из перспективе социјалне инклузије и родне равноправности. Иако је у последњих неколико година Непал остварио значајан напредак у решавању питања родне равноправности и социјалне инклузије, велики део становништва је и даље дискриминисан због свог рода, родног идентитета или социјалног статуса.

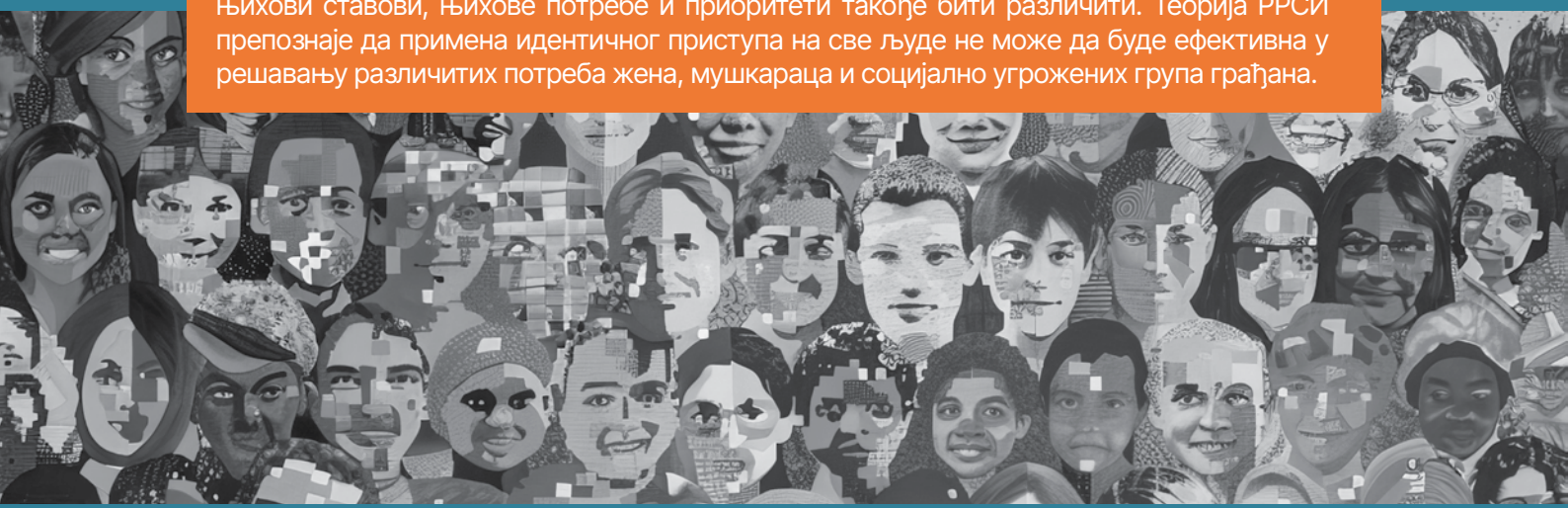
Концептуални оквир за родну равноправност и социјалну инклузију је доступан на:

<https://un.org.np/sites/default/files/doc_publication/2019-01/GESI%20Framework_English%2020.07.2017_opt.pdf>

О оквиру РРСИ

Овај је оквир осмишљен у облику водича, са упитима, па ће омогућити онима који га примењују да направе анализу и дају оцену укључености концепта РРСИ у политике државе. Оквир се такође може користити и у процесу припрема конкретних политика којима се анализирају проблеми, потребе и очекивања жена и других социјално угрожених група везано за различита друштвена питања. Овај оквир полази од чињенице да је род друштвено признат као један од вишеструких фактора маргинализације. У осталим факторима маргинализације спадају (мада нису у потпуности ограничавајући и зависе од друштвеног контекста државе): инвалидитет, старосно доба, брачно стање, етничка припадност, верска уверења, сексуална оријентација и родни идентитет. Крајњи циљ примене оквира јесте да се сагледа како ће политика постићи позитивне промене у животима и добробити жена и других рањивих заједница. Поред тога, применом оквира ће се омогућити да се утврде конкретни приступи и мере за превазилажење родних неједнакости и да се дефинишу стратегије које ће промовисати веће учешће и оснаживање рањивих група грађана. Обзиром на то да ни жене ни мушкарци нису хомогене групе, родни се односи интерсекцирају[14] (укрштају, испреплићу) по различитим основима који произилазе из друштвеног идентитета људи (религија, старосно доба, здравствено стање, етничка припадност, сексуална оријентација итд.). Анализом ових односа избегава се ризик јачања постојећих неједнакости и ограничења, који спречавају већу социјалну инклузију жена и рањивих категорија грађана. Коначно, провођењем оквира ће ојачати меродавност, делотворност и утицај националних и локалних политика из перспективе родне равноправности и социјалне инклузије. Оквир је заснован на већ постојећим међународним документима за анализу РРСИ у различитим програмима и пројектима или за управљачке структуре у различитим организацијама, те је прилагођен у складу са њима. Питања треба третирати као базични оквир, уз напомену да се могу користити и допунски извори у циљу постизања веће комплементарности у процени степена интегрисаности РРСИ у политику која је предмет анализе.

Применом оквира РРСИ настоји се избећи уобичајено друштвено стереотипизовање различитих појединаца, као и генерализовање њихових потреба. Оквир препознаје и уважава чињеницу да су животна искуства жена и мушкараца различита – и стога ће њихови ставови, њихове потребе и приоритети такође бити различити. Теорија РРСИ препознаје да примена идентичног приступа на све људе не може да буде ефективна у решавању различитих потреба жена, мушкараца и социјално угрожених група грађана.

14 Интерсекционалност нуди један нови начин размишљања о сложености везано за родну равноправност и социјалну инклузију. То није приступ који ће нам дати коначне одговоре на друштвене проблеме људи, већ ће преформулисати наше разумевање маргинализације повезане са родом и родном равноправношћу, чиме се „ствара простор за рефлексивно размишљање и критички ангажман". Примена интерсекционалних „наочара" помаже да се људска права повежу са вишеструким облицима дискриминације коју доживљавају људи, пре свега жене, и социјално угрожене и маргинализоване групе.

Добробит од провођења оквира РРСИ

Циљ који желимо да постигнемо провођењем оквира је да препоручимо конкретне активности (акције) којима ће се унапредити припрема, спровођење и праћење политика на националном или локалном нивоу.

Оквиром ће се:

- препознати могућности за смањење родних и других неједнакости и за јачање потреба жена и особа који су сиромашни, социјално угрожени или припадају некој маргинализованој заједници;
- разумети ниво усклађености политике са националним законодавством о родној равноправности и са другим меродавним политикама које су од стратешког значаја и баве се родном равноправношћу и социјалном искљученошћу; и
- допринети добијању више података и чињеница заснованих на доказима, који су потребни за одговарајуће финансирање при спровођењу политика.

Коме је намењен оквир РРСИ

Овај је оквир намењен да се користи од стране представника стручних тела, комисија, радних група за родну равноправност у оквиру локалне власти, као и од стране службеника надлежних за родну равноправност у општинским већима и у друга тела локалне самоуправе. Оквир могу користити и други именовани органи и тела из институција локалне самоуправе или међусекторске групе које располажу капацитетима и искуством да спроводе родне анализе. Коначно, овај оквир могу користити и друге организације, као алат за процену утицаја РРСИ на програме, прописе, пројекте и управљачке структуре.

Пре него што се упустите у анализу РРСИ (било да се ради о политици, пројекту или програму), запитајте се следеће: (ова питања / ове тврдње могу инспирисати чланове групе да постигну бољи квалитет анализе и свеобухватно интегришу концепт РРСИ у политику):

1. Који је најчешћи стереотип повезан са родном равноправношћу или са маргинализованом групом у друштву или на Вашем радном месту, и који су ефекти ових стереотипа?
2. Издвојте један изазов за родну равноправност у друштву или на Вашем радном месту и објасните какви су утицаји такве неједнакости.
3. Опишите ситуацију у којој су неки људи искључени из могућности да добију одређену јавну услугу или којима се онемогућује професионални развој; који су узроци таквог стања и какве су последице.
4. Објасните како су Ваша професионална и лична искуства утицала на формирање Ваших ставова и приступа разумевању и раду на питањима која се односе на род и инклузивност рањивих и маргинализованих група.
5. Опишите једну од најчешћих реакција Ваших колега када се помиње појам „род" или „родна равноправност" и објасните шта они подразумевају тим својим реакцијама / тврдњама?

Структура оквира РРСИ

Оквир се састоји од три поглавља, која омогућавају провођење квалитетног прегледа политика државе из перспективе РРСИ:

1. **оправданост за доношење политике;**
2. **спровођење; и**
3. **праћење и вредновање политике.**

За свако се поглавље даје општа оцена укључивања родне равноправности и социјалне инклузије у политику – избором једне од шест категорија означених са 0, 1, 2, 3, 4, 5. Поред тога, у наративном сажетку, наводе се кључни налази и препоруке. Оквир такође садржи и прилог са речником кључних појмова везаних за родну равноправност и социјалну инклузију.

Улазне тачке за РРСИ у Општини Кањижа

Закон о локалној самоуправи

Закон о локалној самоуправи омогућава јединицама локалне самоуправе да у оквиру своје надлежности доносе мере и буџете који се односе на друштвени развој, што подразумева унапређење равноправности и инклузије.

Закон о финансирању локалне самоуправе

Закон о финансирању локалне самоуправе даје фискалну аутономију, што значи да локалне самоуправе могу определити део средстава за РРСИ мере.

Фискална стратегија и Уредба о буџетском рачуноводству

Фискална стратегија и Уредба о буџетском рачуноводству пружају технички и правни оквир у којем се могу увести родно осетљиви показатељи и разврстано праћење утицаја буџета.

ПРВИ ДЕО:

Оправданост

Табела 1: Упитник за оправданост

ПИТАЊЕ	ДА / НЕ ДЕЛИМИЧНО	КОМЕНТАРИ
1. Да ли се део анализе проблема ове политике бави различитим изазовима жена, мушкараца и маргинализованих група? Узмите у обзир друштвене, културне, економске и политичке потребе различитих циљних група?		
2. Да ли су резултати истраживања или доступни национални статистички подаци, који идентификују родне неједнакости или друштвену дискриминацију, укључени у анализу проблема?		
3. Да ли се питања регулисана политиком могу повезати са изазовима или недоследностима у вези са родном неравноправношћу и социјалном искљученошћу одређених циљних група? Којих група и која су то питања?		
4. Да ли анализа за усвајање такве политике укључује разврстане податке на основу пола, рода, старосној доби, инвалидитета или других основа социјалне угрожености?		
5. Уколико пол или други видови разврстаних података нису приказани у делу за анализу проблема, који су разлози што ти подаци недостају?[15]		
6. Да ли се за циљне групе у контексту политика узимају у обзир социјално искључене или маргинализоване групе у земљи? Да ли је овај налаз подржан статистичким подацима и/или чињеницама заснованим на доказима?		
7. Да ли су капацитети националних или локалних институција, који су кључни за спровођење политике, одговарајући и довољни да одговоре на потребе рањивих група?		
8. Да ли анализа проблема указује на потенцијалне ризике који би се могли појавити током спровођења политике и да ли постоји план како би се ти ризици могли ублажити?[16]		
9. Да ли су анализирани капацитети сектора цивилног друштва који могу активно допринети унапређењу концепта РРСИ приликом спровођења политике?		
10. Да ли постоји интерсекционални приступ када се анализирају проблеми и потребе циљних група којима је политика намењена? Да ли мислите да је интерсекционална анализа свеобухватна како би одговорила на потребе рањивих група, жена и деце?		
11. Да ли су одређене буџетске импликације анализиране у делу о оправданости политике?		

15 На пример, да не постоји државна статистика, или да су поједини показатељи неодговарајући за разврставање према полу, роду, инвалидитету или другом основу.

16 На пример, у окружењу у коме су укорењене традиционалне вредности за улогу жене у породици, мушкарци се оштро противе мерама општине да организује обуку жена за стицање нових радних вештина како би активније учествовале на тржишту рада.

Општи резултат

У табели испод, потребно је означити са (X) једну од шест категорија које сажимају „квалитет" дела за оправданост политике са аспекта родне равноправности и социјалне инклузије (кроз консензус постигнут унутар групе која спроводи анализу).

На основу добијене оцене, група ће стећи опште разумевање о томе како је концепт РРСИ интегрисан у ситуационој анализи дела о оправданости политике.

		Опис
☐	0	У делу о оправданости, родна анализа је потпуно искључена и није познато како би политика могла да утиче на унапређивање родне равноправности, а поред тога постоји ризик од јачања родне неједнакости.
☐	1	Одређени аспекти родне анализе су укључени у делу о оправданости, и политика не повећава родне неједнакости, иако, са друге стране, нема суштински допринос родној равноправности.
☐	2	У делу о оправданости постоји потенцијал да политика утиче на унапређење родне равноправности, али нису посебно одређени изазови и потребе жена, рањивих група, као и институције система.
☐	3	У делу о оправданости, родна анализа и специфичне потребе и проблеми жена и рањивих група су обрађени на одговарајући начин, али родна равноправност није један од главних разлога за доношење ове политике, иако има одређени допринос унапређењу родне равноправности.
☐	4	У делу о оправданости, родна анализа и специфичне потребе и проблеми жена и других рањивих група су обрађени на одговарајући начин, али родна равноправност није један од главних разлога за усвајање политике, иако има значајан допринос унапређењу родне равноправности.
☐	5	У делу о оправданости, родна равноправност је један од главних разлога за доношење такве политике и има суштински значај за унапређење родне равноправности.

Налази и препоруке за оправданост за доношење политике са аспекта РРСИ

ПОГЛАВЉЕ	ОПШТА ОЦЕНА *(Означите оценом од 0 до 5)*	НАЛАЗИ И ПРЕПОРУКЕ *Дајте кратко објашњење (сажетак) за додељену оцену (погледајте главна питања испод: она ће вам помоћи да сажмете ово поглавље).* *Наведите кључне препоруке које би ојачале оправданост за доношење ове политике из перспективе РРСИ.* *Највише 500 речи.*
Оправданост за доношење политике.		**Налази:** 1. У којој мери су у овој политици укључени подаци и чињенице засновани на доказима у објашњавање проблема и стања са којима се суочавају групе грађана од значаја за РРСИ? 2. Какви су капацитети меродавних државних органа, организација цивилног друштва и других заинтересованих страна који могу допринети унапређењу РРСИ у спровођењу ове политике? 3. У којој мери је у овој политици укључена интерсекционална родна анализа у разради изазова и потреба са којима се суочавају различите групе од значаја за унапређење РРСИ? **Кључне препоруке:** Наведите кључне активности које би ојачале оправданост за доношење ове политике из перспективе РРСИ у складу са главним налазима из сажетка.

ДРУГИ ДЕО:

Спровођење

Табела 2: Упитник за спровођење политике

ПИТАЊЕ	ДА / НЕ ДЕЛИМИЧНО	КОМЕНТАРИ
1. Да ли су аспекти родне неједнакости и социјалне искључености укључени у циљеве политике?		
2. Да ли се предложене мере политике посебно односе на род, родну равноправност и социјалну искљученост?		
3. Постоји ли могућност да ће предложене активности изазвати супротан ефекат, односно довести до повећања неједнакости или социјалне угрожености?		
4. Да ли предложене активности јачају улогу и утицај жена у друштву?		
5. Да ли ће предложене активности побољшати статус и капацитете (вештине, знања) рањивих и маргинализованих група у друштву?[17] Ко су ове групе и које су то групе од посебног значаја за постизање циљева политике?		
6. Да ли политика наводи активности за укључивање различитих заинтересованих страна које би ојачале промоцију РРСИ у јавном простору?[18]		
7. Да ли политика укључује активности за дељење и размену знања/искуства између различитих заинтересованих страна по питањима РРСИ?[19] Или, да ли активности које се баве специфичним родним питањима, такође процењују утицај родних неједнакости на оснаживање жена или оснаживање маргинализованих група?[20]		
8. Да ли се организације цивилног друштва јављају као партнери у спровођењу одређених активности у политици, према свом искуству и стручности у области РРСИ? Да ли је њихово учешће одговарајуће за постизање циљева политике?		

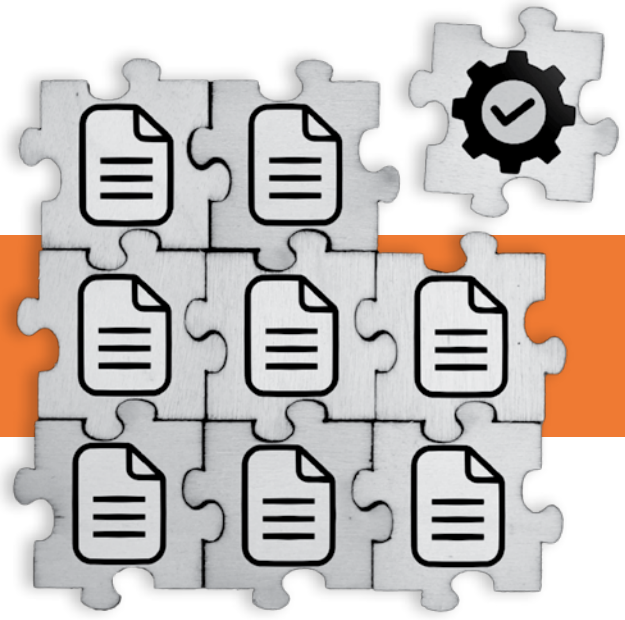
17 На пример, укључивање особа са различитим инвалидитетом у стицање радних вештина, усавршавање здравственог особља за рад са особама са инвалидитетом, повећање приступа социјалним услугама за мигранте/избеглице, повећање укључености особа са инвалидитетом у креирању политике на националном нивоу.

18 На пример, организовање кампања локалне самоуправе и њихово директно учешће у смањењу стигматизације и дискриминације особа са инвалидитетом.

19 На пример, између организација цивилног друштва и центара за социјални рад, да унапреде превенцију насиља у породици, начин упућивања жртава и бољу координацију.

20 На пример, организовање радионица са различитим заинтересованим странама како би се разговарало у којој мери општински акциони план запошљавања је ефикасан у повећању учешћа жена на тржишту рада и шта треба побољшати или променити.

9. Да ли су активности у складу са и доприносе за примену Закона о једнаким могућностима жена и мушкараца? Уколико постоје правне празнине, како се те празнине могу превазићи како би се осигурало да су начела РРСИ усклађена са националним законодавством?		
10. Да ли су мере политике одговарајуће и надопуњавајуће циљевима и активностима из Националне стратегије за родну равноправност? Постоје ли велике празнине и како се могу превазићи како би се начела РРСИ ускладили са националном стратегијом?		
11. Да ли је интерсекционални приступ укључен у активности политике како би се на одговарајући начин одговорило на потребе различитих друштвених група?[21]		
12. Да ли су извори финансирања или други ресурси додељени за спровођење активности за унапређење концепта РРСИ у оквиру политике?		

21 На пример, идентификоване су специфичне акције за побољшање приступа гинеколошким услугама за жене на селу у поређењу са урбаним женама.

Општи резултат

У табели испод, потребно је означити са (X) једну од шест категорија које сажимају „квалитет" дела за спровођење политике са аспекта родне равноправности и социјалне инклузије (кроз консензус постигнут унутар групе која спроводи анализу).

На основу добијене оцене, група ће стећи опште разумевање о томе како је концепт РРСИ интегрисан у ситуационој анализи дела о спровођењу политике.

		Опис
☐	0	Током спровођења, родно осетљиве интервенције су потпуно искључене и није познато како би политика могла да утиче на унапређење родне равноправности, а поред тога постоји ризик од јачања родне неједнакости.
☐	1	Током спровођења, укључене су одређене родно осетљиве интервенције, политика се не сматра угрожавајућом за родне неједнакости, иако, са друге стране, нема суштински утицај на родну равноправност.
☐	2	Током спровођења, постоји потенцијал да политика утиче на унапређење родне равноправности, међутим, интервенције нису посебно одређене и буџетиране тако да утичу на потребе рањивих група и институција.
☐	3	Током спровођења, родно специфичне интервенције су на задовољавајући начин размотрене, али без буџета; родна равноправност није један од главних разлога за политику, иако има извесни допринос унапређењу родне равноправности.
☐	4	Током спровођења, родно специфичне интервенције су на задовољавајући начин размотрене, али без буџета; родна равноправност није један од главних разлога политике, иако има значајан допринос унапређењу родне равноправности.
☐	5	Током спровођења, родна равноправност је један од главних циљева политике и има темељан значај у унапређењу родне равноправности, у којој су родно специфичне интервенције интегрисане и одговарајући буџети додељени.

Налази и препоруке за спровођење политике са аспекта РРСИ

ПОГЛАВЉЕ	ОПШТА ОЦЕНА *(Означите оценом од 0 до 5)*	НАЛАЗИ И ПРЕПОРУКЕ *Дајте кратко објашњење (сажетак) за додељену оцену (погледајте главна питања испод: она ће вам помоћи да сажмете ово поглавље).* *Наведите кључне препоруке које би ојачале оправданост за доношење ове политике из перспективе РРСИ.* *Највише 500 речи.*
Спровођење политике.		**Налази:** 1. У којој мери ова политика укључује родно специфичне активности или мере за побољшање социјалне инклузије одређених циљних група? 2. Колико ће резултати ових интервенција довести до стварних промена за жене или за рањиве групе или, пак, ће утицати на позитивне друштвене промене? 3. Каква је укљученост организација цивилног друштва, или рањивих група, у спровођењу активности ове политике, или се ради о само декларативном приступу? 4. Колико су активности предвиђене овом политиком интерсекционалне, у сврси задовољавања потреба најугроженијих група? 5. У којој мери су буџети запажени и одговарајући за спровођење ове политике, укључујући и унутрашње јачање државних органа (локалне власти) који су одговорни за координацију, спровођење и праћење? **Кључне препоруке:** Наведите кључне активности које би ојачале оправданост за доношење ове политике из перспективе РРСИ у складу са главним налазима из сажетка.

ТРЕЋИ ДЕО:

Праћење и вредновање

Табела 3: Упитник за укљученост РРСИ у праћење и вредновање

ПИТАЊЕ	ДА / НЕ ДЕЛИМИЧНО	КОМЕНТАРИ
1. Да ли је прикупљање података према полу, старосној доби, инвалидитету (или други облик искључења) предвиђено за оцену ефикасности политике у вези са РРСИ?		
2. Да ли политика предвиђа оснивање тела за праћење и вредновање, и уколико је тако, да ли су аспекти РРСИ укључени у његов мандат? Да ли су жене и маргинализоване групе укључене у тело и план за праћење и вредновање политике?		
3. Да ли план праћења и вредновања предвиђа састанке за већање између различитих заинтересованих страна како би се разговарало о томе да ли је и у којој мери концепт РРСИ узет у обзир у спровођењу политике?		
4. Да ли су показатељи родно осетљиви и инклузивни за решавање потреба рањивих/маргинализованих група? Да ли постоји интерсекционални приступ у постављање показатеља и који показатељи су важни за праћење резултата политике?		
5. Да ли су наведени алати за прикупљање/анализу родних показатеља и која је институција одговорна?		
6. Да ли је планирано периодично вредновање/прегледање политике како би се проценио њен утицај на унапређење РРСИ на средњи рок?		

Општи резултат

У табели испод, потребно је означити са (X) једну од шест категорија које сажимају „квалитет" дела за праћење и вредновање политике са аспекта родне равноправности и социјалне инклузије (кроз консензус постигнут унутар групе која спроводи анализу).

На основу добијене оцене, група ће стећи опште разумевање о томе како је концепт РРСИ интегрисан у ситуационој анализи дела о праћењу и вредновању политике.

		Опис
☐	0	За праћење и вредновање политике, родни показатељи су потпуно искључени да би се проценило како би политика имала утицај на унапређење родне равноправности, а поред тога постоји ризик од јачања родне неједнакости.
☐	1	Неки родни показатељи су укључени у политику, али они нису на задовољавајући начин специфични и инклузивни и не постоји план како ће се показатељи пратити и оцењивати; међутим, не сматра се да политика ствара родне неједнакости, иако, са друге стране, нема суштинског утицаја на родну равноправност.
☐	2	Постоји потенцијал да политика утиче на родну равноправност, али показатељи рода нису довољно разврстани и инклузивни, и не постоји план како ће се показатељи пратити и оцењивати да би се боље проценила ефикасност политике према женама, рањивим групама и државним институцијама у постизању родне равноправности.
☐	3	Родни показатељи су на задовољавајући начин разврстани и инклузивни, али не постоји план како ће се показатељи пратити и оцењивати и како ће се обезбедити учешће рањивих група; родна равноправност није један од главних разлога политике, иако има одређени допринос унапређењу родне равноправности.
☐	4	Родни показатељи су на задовољавајући начин разврстани и инклузивни, али не постоји план како ће се показатељи пратити и оцењивати, нити како ће се обезбедити партиципативно учешће рањивих група и жена у процесу вредновања; родна равноправност није један од главних разлога за праћење ефеката политике, иако има значајан допринос унапређењу родне равноправности.
☐	5	Родна равноправност је један од главних циљева политике и има темељни значај у унапређењу родне равноправности, у који су укључени и на задовољавајући начин разврстани и инклузивни показатељи рода; постоји план за праћење и вредновање, учешћем рањивих група и жена у процесу праћења и вредновања.

Налази и препоруке за праћење и вредновање политике, са аспекта РРСИ

ПОГЛАВЉЕ	ОПШТА ОЦЕНА *(Означите оценом од 0 до 5)*	НАЛАЗИ И ПРЕПОРУКЕ *Дајте кратко објашњење (сажетак) за додељену оцену (погледајте главна питања испод: она ће вам помоћи да сажмете ово поглавље).* *Наведите кључне препоруке које би ојачале оправданост за доношење ове политике из перспективе РРСИ.* *Највише 500 речи.*
Праћење и вредновање политике.		**Налази:** 1. У којој мери су показатељи родно разврстани и социјално инклузивни како би се лакше информисало о резултатима спровођења ове политике који су од значај за РРСИ? 2. У којој мери процеси и тела укључена у координацију, праћење и вредновање резултата ове политике интегришу начела РРСИ? **Кључне препоруке:** Наведите кључне активности које би ојачале оправданост за доношење ове политике из перспективе РРСИ у складу са главним налазима из сажетка.

ПРИЛОЗИ

Прилог А. Упитник за РРСИ – „Алат за помоћ"

У табели испод, наћи ћете додатна „питања за помоћ" из алата за РРСИ, којима се стимулише креативни/аналитички процес рада групе приликом анализе политике из перспективе РРСИ.

Табела 1: РРСИ – ОПРАВДАНОСТ ПОЛИТИКЕ

ПРЕГЛЕД ПИТАЊА	ПИТАЊА ЗА ПОМОЋ
1. Да ли се део анализе проблема ове политике бави различитим изазовима жена, мушкараца и маргинализованих група? Узмите у обзир друштвене, културне, економске и политичке потребе различитих циљних група.	Да ли су економске потребе Ромкиња обрађене у Националној стратегији запошљавања, као једна од најмање заступљених женских група на тржишту рада? Да ли се разматрају њихове друштвене и културне карактеристике које доприносе смањењу учешћа Ромкиња на тржишту рада (на пример, ниво образовања, или традиционална улога Ромкиња у породици)?
2. Да ли су резултати истраживања или доступни национални статистички подаци, који идентификују родне неједнакости или друштвену дискриминацију, укључени у анализу проблема?	Да ли се Национална стратегија за младе позива на чињенице засноване на доказима из меродавних истраживања, где је угрожена група младих више погођена дискриминацијом (на пример, због физичког/интелектуалног инвалидитета) или неједнаким третманом приликом коришћења здравствених услуге (на пример, када Ромкиње морају да изаберу породичног лекара гинеколога)?
3. Да ли се питања регулисана политиком могу повезати са изазовима или недоследностима у вези са родном неравноправношћу и социјалном искљученошћу одређених циљних група? Којих група и која су та питања?	Да ли Локални акциони план за борбу против дискриминације анализира изазове и потребе особа са инвалидитетом, Рома – оних који су чешће изложени дискриминацији. Или, уколико се ради о Локалном акционом плану за запошљавање, да ли су идентификоване родне разлике у погледу запослених жена у односу на мушкарце и да ли је урађена анализа о факторима који доприносе за такве неједнакости?
4. Да ли анализа за усвајање такве политике укључује разврстане податке на основу пола, рода, старосној доби, инвалидитета или других основа социјалне угрожености?	Да ли Локални здравствени акциони план садржи податке о постотку жена на општинском нивоу које су изабрале породичног лекара гинеколога? Да ли постоје подаци о постотку особа са инвалидитетом, односно Ромкиња, као посебно рањивом групом?
5. Уколико пол или други видови разврстаних података нису приказани у делу за анализу проблема, који су разлози што ти подаци недостају?	На пример, одређени показатељи исхода не могу бити разврстани према полу, роду, старосној доби, инвалидитету у Националном акционом плану за климатске промене.
6. Да ли циљне групе у контексту политика узимају у обзир социјално искључене или маргинализоване особе у земљи? Да ли је овај налаз подржан статистичким подацима и/или чињеницама заснованим на доказима?	Да ли постоји добро аргументована анализа меродавних истраживања, заједно са статистиком, која указује да особе са инвалидитетом, етничке заједнице или друге рањиве групе треба да буду приоритетне у мерама Акционог плана за једнакост и недискриминацију?

ПРЕГЛЕД ПИТАЊА	ПИТАЊА ЗА ПОМОЋ
7. Да ли су капацитети националних или локалних институција, који су кључни за спровођење политике, одговарајући и довољни да одговоре на потребе рањивих група?	Да ли Локални план за РЈ анализира предности, слабости и могућности локалног тела одговорног за праћење РЈ на нивоу општине? Да ли постоји анализа специфичних вештина или компетенција којима чланови групе треба да располажу, на пример, за боље разумевање потреба особа са инвалидитетом?
8. Да ли анализа проблема указује на потенцијалне ризике који би се могли појавити током спровођења политике и да ли постоји план како би се ти ризици могли ублажити?	На пример, групе мушкараца се противе напорима локалних власти за економско оснаживање жена из маргинализоване групе (на пример, Ромкиње). План ублажавања за превазилажење таквог ризика могао би се састојати од едукације Рома о друштвеној користи од већег укључивања Ромкиња.
9. Да ли су анализирани капацитети сектора цивилног друштва који могу активно допринети унапређењу концепта РРСИ приликом спровођења политике?	Да ли Акциони план за образовање разматра НВО које се баве особама са инвалидитетом, који су њихови капацитети и које би могле бити предности њиховог ангажовања? Може ли Акциони план бити инклузивнији за особе са инвалидитетом уколико се локалне НВО укључе у његово спровођење, и шта би то било?
10. Да ли постоји интерсекционални приступ када се анализирају проблеми и потребе циљних група којима је политика намењена? Да ли сматрате да је интерсекционална анализа свеобухватна како би одговорила на потребе рањивих група, жена и деце?	Да ли су у Локалном плану социјалне политике и здравствене заштите идентификоване различите препреке за приступ здравственим и социјалним услугама за жене из урбаних средина у поређењу са руралним подручјима?

Табела 2: РРСИ – СПРОВОЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ

ПРЕГЛЕД ПИТАЊА	ПИТАЊА ЗА ПОМОЋ
1. Да ли су аспекти родне неједнакости и социјалне искључености укључени у циљеве политике?	Да ли је у Локалном акционом плану за запошљавање, као један од главних приоритета постављено запошљавање жена?
2. Да ли се предложене мере политике посебно односе на род, родну равноправност и социјалну искљученост?	Да ли су локалне интервенције осмишљене на начин да побољшају ниво образовања Ромкиња? Уколико се планирају обуке за запошљавање Ромкиња, да ли су предложене теме прилагођене њиховим потребама? Да ли сте предвидели да обуке можда неће допринети повећању учешћа жена на тржиште рада, и ће само повећати неједнакост?
3. Постоји ли могућност да ће предложене активности изазвати супротан ефекат, односно довести до повећања неједнакости или социјалне угрожености?	
4. Да ли предложене активности јачају улогу и утицај жена у друштво?	На пример, да ли се планира оснивање групе за подршку жена жртава насиља, или изградња капацитета жена за предузетништво, или обуке о родној равноправности за мушкарце као активне промотере родне равноправности, или пружање могућности женама да учествују у креирању политике на националном или локалном нивоу, или подршка младим људима у образовању да превазиђу родне стереотипе о традиционалној улози жена.
5. Да ли ће предложене активности побољшати статус и капацитете (вештине, знања) рањивих и маргинализованих група у друштву? Ко су ове групе и да ли су ове групе од посебног значаја за постизање циљева политике?	На пример, да ли су у политици запошљавања циљане особе са инвалидитетом или се обезбеђују обуке за посао како би се изградиле вештине особа са инвалидитетом прилагођене њиховим потребама и степену инвалидитета? Постоје ли активности за повећање приступа здравственим услугама за мигранте/избеглице? Или мере за повећање учешћа особа са инвалидитетом у креирању локалних политика.
6. Да ли политика наводи активности за укључивање различитих заинтересованих страна које би ојачале промоцију РРСИ у јавном простору?	Да ли су обуке за РРСИ за представнике државних институција предвиђене националном стратегијом за РЈ? Да ли се при избору учесника из државних институција (на пример, Ромкиње, особе са инвалидитетом) узима у обзир различитост. Да ли је учешће невладиних организација које представљају потребе одређених маргинализованих заједнице такође узето у обзир?
7. Да ли политика укључује активности за размену знања/искуства између различитих заинтересованих страна о питањима РРСИ? Или, да ли активности које се баве специфичним родним питањима, такође процењују утицај родних неједнакости на оснаживање жена или оснаживање маргинализованих група?	Да ли Национална стратегија за заштиту жена од насиља и насиља у породици планира организовање састанака између ОЦД-а и локалних центара за социјални рад ради побољшања координације и система упућивања? Или је предвиђена радионица са различитим заинтересованим странама на којој се расправља у којој мери је општински Акциони план запошљавања ефикасан у повећању учешћа жена на тржишту рада и шта треба побољшати или променити?

ПРЕГЛЕД ПИТАЊА	ПИТАЊА ЗА ПОМОЋ
8. Да ли се организације цивилног друштва појављују као партнери у спровођењу одређених активности у политици, према свом искуству и стручности у области РРСИ? Да ли је њихово учешће одговарајуће за постизање циљева политике?	Да ли се одређене НВО које располажу искуством и стручношћу у раду на родним питањима или маргинализованим групама мапирају и узимају у обзир у Локалном акционом плану за РЈ? Да ли одређене НВО спроводе неке активности? Да ли су активности за учење и размену искустава у вези РРСИ између локалног становништва, власти и локалних НВО-а узети у обзир?
9. Да ли су активности у складу са и доприносе за примену Закона о једнаким могућностима жена и мушкараца? Уколико постоје правне празнине, како се те празнине могу превазићи како би се осигурало да су начела РРСИ усклађена са националним законодавством?	У којим члановима/обавезама из Закона о једнаким могућностима, Локални акциони план за борбу против дискриминације доприноси јачању РРСИ? Да ли постоје активности које су у супротности са члановима закона? Да ли акциони план доприноси у великој мери за унапређење РРСИ на нове локалитете у складу са законском регулативом или, пак, неће имати посебног утицаја?
10. Да ли су мере политике одговарајуће и надопуњавајуће циљевима и активностима из Националне стратегије за родну равноправност? Постоје ли велике празнине и како се могу превазићи како би се РРСИ начела ускладили са националном стратегијом?	У којим активностима Националне стратегије за РЈ, Локални акциони план за борбу против дискриминације доприноси јачању РРСИ? Да ли постоје активности које се супротстављају начелима националне стратегије? Да ли ће Акциони план у великој мери допринети унапређењу РРСИ на локалном нивоу у складу са националним политикама или, пак, неће имати значајан утицај?
11. Да ли је интерсекционални приступ укључен у активности политике како би се на одговарајући начин одговорило на потребе различитих друштвених група?	Да ли су различите препреке за приступ здравственим услугама за жене из урбаних средина у поређењу са руралним подручјима идентификоване у Локалном акционом плану за здравље? Да ли су здравствене потребе жена са инвалидитетом анализиране одвојено?
12. Да ли су извори финансирања или други ресурси додељени за спровођење активности за унапређење концепта РРСИ у оквиру политике?	Да ли у активностима за РРСИ постоје институције које су наведене као одговорна тела за спровођење ових активности у Националном акционом плану за РЈ? Да ли је наведено одакле ће бити додељен буџет (конкретни програм, међународни пројекат или нешто слично)? У Националној стратегији за борбу против дискриминације, да ли су планирани буџети за обуке за сензибилизацију државних органа по питањима од значаја за особе са инвалидитетом, етничке заједнице или друге рањиве групе, или за стицање знања о различитим алатима за праћење и вредновање родних питања.

Табела 3: РРСИ – ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПОЛИТИКЕ

ПРЕГЛЕД ПИТАЊА	ПИТАЊА ЗА ПОМОЋ
1. Да ли је прикупљање података према полу, старосној доби, инвалидитету (или други облик искључења) предвиђено за оцену ефикасности политике у вези са РРСИ?	Да ли Акциони план за РЈ предвиђа прикупљање података о жртвама насиља на основу инвалидитета и етничке припадности или других друштвених карактеристика?
2. Да ли политика предвиђа оснивање тела за праћење и вредновање, и уколико је тако, да ли су аспекти РРСИ укључени у његов мандат? Да ли су жене и маргинализоване групе укључене у тело и план за праћење и вредновање политике?	Да ли постоји тело које је основало Министарство просвете у Националном акционом плану за образовање за праћење показатеља исхода, укључујући и активности везане за РРСИ. Да ли се наводи које ће НВО учествовати у националном телу или како ће се осигурати учешће цивилног сектора који ради на родним и маргинализованим групама у овом телу?
3. Да ли план праћења и вредновања предвиђа састанке за већање између различитих заинтересованих страна како би се разговарало о томе да ли је и у којој мери концепт РРСИ узет у обзир у спровођењу политике?	Да ли постоји тело за праћење и вредновање које се повремено састаје и разговара о спровођењу активности за РРСИ и о наученим лекцијама у циљу побољшања стратегије и приступа за повећану инклузију РРСИ?
4. Да ли су показатељи родно осетљиви и инклузивни за решавање потреба рањивих/маргинализованих група? Да ли постоји интерсекционални приступ у постављању показатеља и који су показатељи важни за праћење резултата политике?	Да ли План праћења и вредновања за процесе поступања са дискриминацијом прати случајеве по различитим основама? Да ли постоји консензус о томе по ком основу ће се дискриминација пратити и да ли су одређене циљне групе које су посебно подложне стигматизацији и дискриминацији искључене?
5. Да ли су наведени алати за прикупљање/анализу родних показатеља и која је институција одговорна?	Да ли Локални акциони план запошљавања наводи која је институција одговорна за прикупљање и извештавање о показатељима за запосленост особа са инвалидитетом?
6. Да ли је планирано периодично вредновање/прегледање политике како би се проценио њен утицај на унапређење РРСИ на средњи рок?	Уколико се планирају истраживања у оквиру Акционог плана запошљавања, да ли је наведено да је један од специфичних циљева тих истраживања процена релевантности, ефикасности и ефективности његовог спровођења у вези са РРСИ?

Прилог Б: РРСИ семафор – брзи водич за оцену политике

Политика НИЈЕ осетљива на РРСИ	**У целости одсуствује концепт РРСИ**	Родне норме и неједнаки односи моћи или потенцијалне могућности за социјалну инклузију не узимају се у обзир приликом развоја и спровођења политике. Не постоје подаци разврстани према роду, раси, инвалидитету, економском положају или другим основама маргинализације. Не постоји дискусија или анализа о томе како ће род или искљученост одређених друштвених група у политичком окружењу утицати на унапређење родне равноправности и социјалне инклузије.
	Експлоатирајући однос према РРСИ	Политика појачава родне неједнакости и социјалну искљученост жена и одређених рањивих и маргинализованих група. На пример, Локални акциони план неке општине укључује активности које захтевају од незапослених мајки да волонтирају заједно са ученицима (својом децом) у школи у сврси промовисања здраве животне средине, али да при том не добијају никакву надокнаду за то или неку другу директну корист од те активности. Укључивање таквих мера експлоатише неплаћену радну снагу жена и додатно продубљује њихову економску рањивост.
	Не препознају се аспекти РРСИ	Родне норме и друштвене неједнакости препознате су као кључни аспекти контекста у којем се политика спроводи, али не постоје конкретне мере и циљеви за решавање изазова родне и социјалне искључености.
Политика ЈЕСТЕ осетљива на РРСИ	**Постоји прилагођеност према РРСИ**	Препознаје се потреба да се РРСИ укључи у политику и предвиђају се мере које се односе на род, расу, инвалидитет и друге друштвене разлике како би се постигли циљеви. На пример, мере се баве практичним потребама жена за приступ методама планирања породице, али се не баве коренима / узроцима изазова недовољног приступа контрацепцији, што утиче на родне неједнакости. Ово се може посматрати као „пропуштена прилика" да се предузме прави корак ка промени родних норми. Ипак, овакве политике представљају својеврстан критичан први корак ка унапређењу родне равноправности и трансформисању социјалне инклузије.
	Трансформативни (свеобухватни) приступ РРСИ	Политика у потпуности обухвата укључивање и трансформисање рода и родних улога, као и друштвене неједнакости, како би се постигле одрживе промене, родна равноправност и социјална инклузија искључених група. Родни стереотипи и дискриминаторске норме се „оспоравају", а политика настоји да преобликује неједнаке односе моћи између друштвених група, дечака и девојчица, мушкараца и жена, кроз промену улога, статуса у друштву, и прерасподелу средстава.

Прилог B: Списак провера за укључивање РРСИ у политике

Овај списак провера је користан алат за анализу укључивања РРСИ у политике, који се може применити као алтернативни метод на претходно предложени оквир (иако су, у суштини, оба алата прилично слична). Он представља једну врсту прилагођавања алата који је настао након вишегодишњег истраживања ФЦДО-а (Министарства спољних послова Уједињеног Краљевства) [2] за програмирање развојне помоћи у Непалу од стране Adam Smith International-а, а уз помоћ Британске амбасаде у Катмандуу.

1. Анализа РРСИ		Напомене, налази:
Да ли ова политика укључује оперативну и интерсекционалну анализу родне равноправности и социјалне инклузије о препрекама и другим проблемима са којима се суочавају жене и рањиве групе? Да ли је анализа РРСИ коришћена у осмишљавању и провођењу мера и интервенција у политици, укључујући и њихово прилагођавање по потреби? Да ли политика планира да спроведе анализу РРСИ на тренутном нивоу како би се информисало о потреби да се интервенције и мере преиначе?	**ДА** **ДЕЛИМИЧНО** **НЕ**	
2. Фокусиране интервенције за РРСИ		**Напомене, налази:**
Да ли политика укључује интервенције које су посебно фокусиране на РРСИ, а које су претходно засноване на анализи РРСИ? Да ли се очекује да ће резултати ових интервенција довести до стварних промена; на пример, економског оснаживања одређене групе, промене у понашању или, пак, да ће утицати на позитивне промене у некој сфери друштвеног живота? Да ли постоји јасна веза у политици између интервенција које су карактеристичне за РРСИ и других интервенција које се планирају спровести?	**ДА** **ДЕЛИМИЧНО** **НЕ**	
3. Учешће и покривеност		**Напомене, налази:**
Да ли политика улаже напоре да допре до жена и маргинализованих група како би одговорила на њихове основне потребе и узела у обзир препреке које их спречавају да учествују у друштвеним процесима? Да ли политика јасно прецизира циљне групе које намерава да покрије, укључујући и оне који се суочавају са вишеструким облицима дискриминације? Да ли је анализа РРСИ коришћена у развоју стратегија за подстицање учешћа различитих рањивих група и жена у спровођењу политика?	**ДА** **ДЕЛИМИЧНО** **НЕ**	

4. Партнерства		Напомене, налази:
Да ли политика планира да током свог спровођење успостави партнерства са организацијама које раде са женама и маргинализованим групама у различите сврхе? Да ли се профил партнера подудара са профилом маргинализованих група до којих програм покушава да дође? Да ли укључивање партнера јача фокус РРСИ у политици или је то више декларативно?	**ДА** **ДЕЛИМИЧНО** **НЕ**	
5. Буџетирање		**Напомене, налази:**
Да ли политика наводи изворе финансирања за специфичне интервенције за РРСИ и да ли постоје конкретни буџети за спровођење таквих интервенција? Да ли политика укључује конкретне буџете за унутрашње аспекте свог спровођења (на пример, обука за координациони тим или за партнере о темама као што су родна равноправност, дискриминација или анализа РРСИ) или, пак, за спољне аспекте (програмске интервенције)? Да ли политика укључује аспекте праћења трошкова специфичних интервенција везаних за РРСИ?	**ДА** **ДЕЛИМИЧНО** **НЕ**	
6. Ризици		**Напомене, налази:**
Да ли политика узима у обзир потенцијалне ризике повезане са укључивањем РРСИ у интервенције (на пример, реакције заједнице на залагања политике да се уведу промене које се противе традиционалним нормама или, пак, на усмеравање средстава на одређене маргинализоване групе које нису друштвено прихваћене)? Да ли су учињени одговарајући напори у оквиру политике да се смање ефекти сагледаних ризика повезаних са укључивањем специфичних интервенција за РРСИ? Да ли се неки од уочених ризика повезаних са укључивањем специфичних интервенција за РРСИ прате као део укупних процеса управљања ризицима политике?	**ДА** **ДЕЛИМИЧНО** **НЕ**	

Број	Активности (за побољшање)
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Речник појмова

Родна равноправност	Односни се на једнака права, одговорности и могућности за жене, мушкарце, девојчице и дечаке. Једнакост не значи да су жене и мушкарци исти, већ да права жена и мушкараца, њихове одговорности и могућности неће зависити од тога да ли су рођени као мушко или као женско. Родна равноправност подразумева да се интереси, потребе и приоритети жена и мушкараца узимају у обзир, уважавајући разноликост различитих група жена и мушкараца. Родна равноправност није женско питање, већ треба да пробуди и у потпуности ангажује и мушкарце и жене. Равноправност жена и мушкараца се сагледа и као питање људских права и као предуслов и показатељ одрживог друштвеног развоја фокусираног на потребе људи.
Социјална инклузија	То је процес којим друштво улаже напоре да обезбеди једнаке могућности за све људе, без обзира на њихово порекло, како би могли да остваре свој пуни потенцијал у животу. Такви напори укључују усвајање политика и мера које промовишу једнак приступ јавним услугама и омогућавају учешће грађана у процесима доношења одлука којих се тичу њихових живота.
Родна анализа	То је метод којим утврђујемо како људи, због свог родног идентитета или родног изражавања, могу бити третирани другачије од других или могу имати искуства различита од других у развоју својих потенцијала или могућности у друштву. Родна анализа помаже да се боље разумеју препреке које спречавају људе да, због свог рода, учествују у друштву и његовим процесима на равноправној основи. То је процес за боље разумевање разлика у улогама, одговорностима и потребама жена и мушкараца у било ком друштвеном контексту. Подразумева испитивање како родне разлике и неједнакости утичу на различите аспекте живота, укључујући и приступ средствима, могућностима и моћи.
Рањиве групе	Група(е) људи који су обесправљени и који су више подложнији сиромаштву и социјалној неправди од других друштвених група јер имају мање моћи, социјално су зависни и су мање видљиви.
Маргинализоване групе	Описује људе који су у потпуности или делимично искључени из учешћа у друштву у којем живе и који нису у могућности да остваре своја права на образовање, запошљавање, здравствену заштиту итд., због својих идентитетских карактеристика и због друштвене стигматизације и дискриминације.

Род	Односи се на друштвене карактеристике и могућности повезане са тиме да се буде мушкарац или жена, на односе између жена и мушкараца и девојчица и дечака, као и на односе између жена и између мушкараца. Ове карактеристике, могућности и везе су друштвено конструисане и се уче кроз процесе социјализације. Оне су специфичне за друштвене контексте и за дато време, и су променљиве природе. Род одређује шта се очекује, шта је дозвољено и шта се вреднује код жене или код мушкарца у датом друштвеном контексту. У већини друштава постоје разлике и неједнакости између жена и мушкараца у одговорностима које су им додељене, у активностима које предузимају, у приступу и у контроли над средствима и приходима, као и у могућностима доношења одлука.
Родни стереотипи	Односе се на унапред створене идеје којима се женама и мушкарцима произвољно приписују неке карактеристике и улоге, које су одређене и ограничене њиховим полом.
Интеграција РРСИ	Односи се на укључивање стратегија и приступа у оцени политика/програма/пројеката, у њиховом развоју, спровођењу и вредновању, а како би се узеле у обзир перспективе родне равноправности и социјалне инклузије за свеобухватно и одговарајуће покривање родних неједнакости и социјалне искључености.
Интерсекционалност	Односи се на начин на који се вишеструке карактеристике идентитета (као што су род, раса, пол, социоекономски положај, сексуална оријентација, инвалидитет, родни идентитет) комбинују и укрштају како би створиле различите потребе код људи, и начин на који се вишеструки облици дискриминације (као што су сексизам, расизам, хомофобија, класна дискриминација) комбинују и преплићу на начине који утичу на искуства и животе појединаца као резултат њихових вишеструких идентитетских карактеристика. На пример, Ромкиња која живи у руралној средини и има физички инвалидитет суочава се са вишеструким идентитетским карактеристикама, и ови ће идентитети утицати на начин на који је друштво третира и на њене могућности да оствари своја социјална, здравствена и економска права.
Родни показатељи	Су подаци који прате родне разлике, промене које се дешавају током времена, а које се односе на родне карактеристике, и напредак ка постизању циљева родне равноправности.

Библиографија

1. HM Government and CSSF Global MEL Partnership (2022) - "CSSF GESI Guidance Marker" (https://assets.publishing.service.gov.uk/media/66670bb43d0e9a43f75f63cb/ISF_GESI_Marker__Guidance_.pdf)

2. Adam Smith International and British Embassy Kathmandu (2024) - "Gender Equality and Social Inclusion Mainstreaming Research. Final Report" (https://assets.publishing.service.gov.uk/media/663e0f65b7249a4c6e9d3264/EACDS_2215_Nepal_BEK_GESI_Final_Report_24_04_19.pdf)

3. USAID (2020) - "Gender Equity & Social Inclusion in Project Management Workbook"

4. International Development Partners Group, Nepal (2017) - "A Common Framework for Gender Equality & Social Inclusion" (https://www.undp.org/nepal/publications/common-framework-gender-equality-and-social-inclusion)

5. World vision (2020) - "A Toolkit for Integrating Gender Equality and Social Inclusion. In Design, Monitoring and Evaluation" (https://app.mhpss.net/?get=393/wvi-gender-equity-and-social-inclusion-toolkit.pdf)

6. World Vision (2023). "Gender Equality and Social Inclusion - Approach and Theory of Change" (https://www.wvi.org/sites/default/files/2023-07/WV-GESI-Approach-Theory-of-Change-2nd-Edition-2023_0.pdf)

7. IPPF (2019) - "Gender equality toolkit for IPPF Member Associations: Gender Assessment Tool" (https://www.ippf.org/sites/default/files/2019-07/Gender%20assessment%20tool%20-%20English.pdf)

8. Girls' Education Challenge (2019) - "Gender Equality and Social Inclusion (GESI) Self-Assessment Tool for Projects Guidance Document" (https://hc.girlseducationchallenge.org/media/uhqpl52c/gesi_tool_external_october_2019.pdf)

9. Foreign Commonwealth & Development Office and UK International Development (2023) - "How to Guidance Note on Gender Equality and Social Inclusion".

10. ХЕРА (2025) - „Оквир за укључивање родне равноправности и социјалне инклузије у креирање политика Републике Северне Македоније" (https://hera.org.mk/wp-content/uploads/2025/06/resi-mkd_1.pdf)